

ՊԻԻՐԿՐԱՎՆԵՐ

(Նախընթացն տնիւ էջ 369)

ՏԵՍԻՆՎԵՅԵՐՈՐԿ

Նոյն տնիւնք. Որոն, Մարտոս, Կարոյ, — Կոչնականք, գորտականք.
սպաս Մարտոսական, սպաս Բոյսի.

- Որոն. — Օրպէրիս խօսելով
Անկասկած է փութա, փախիւր:
Օրպէր. — սպաս, Ոթոն:
Բէճիկա. — ստակացած, Ոթոն, չար արկած:
Որոն. — դասակարգի կոչնականներուն խօսելով,
Ուրանալու հընարք չըկայ, ահա երկու յանցաւոր:
գինուորներուն հրահանգելով.

Հմբընեցէք:

Զինուորներն՝ դմբանելու համար՝ կը յառաչեն. իսկ սակայն
Օրպէր.՝ ստորն մերկելով և սպասելով այն յառաչողներն կը հե-
ռացնէ:

- Օրպէր. — Ոթոն, դու հրէշ զագիր այլ ոչ ահաւոր.
Դու ցած մարդ ես, անարգ մարդ ես, գիտեմ, չար ես, խարդախ ես,
լիբբ ես, գիտեմ. այսուհանդերձ կարծեմ վատ ես, կը վախես.
Արդ այս իմ ձեռս հոգւոյդ խորէն, որ գարշանաց աման է,
Նա մանաւանդ թէ կոյանոց, տիղմին պիտի դուրս հանէ
Որ կը պահուի, որ ախտերուն դիրտն է և վախ կ'անուանի:
Դու, այլանդակ՝ անբուն սերունդ, վիժած աւագ իշխանի,
Պիղծ բորենի, դու որ զագան՝ բայց գիշախանձ զագան ես.
Դու որ քաջի դիմակ ունիս, սուտ քաջ, ժամ է որ հանես,
Թողուս որ այր իւրաքանչիւր նայի, անձամբ հաստատէ
Թէ լեռնակալ իշխանն Ոթոն՝ այր անարժան և վատ է,
Ես, կոմսուհոյն Բէճիկայի փոխան, ես, այր գինուոր
Եւ այր ազատ, ես կը կոչեմ ըզքեզ ի մարտ մենաւոր,
Ըզքեզ Ոթոն, ըզքեզ իշխան, ուսկից ազնիւ կոմսուհին,
Որ գիտ ընտրեց արձակ կամօք իբրեւ խօսեալ ամուսին,
Կը հրաժարի. անի կ'ատէ ըզքեզ և գիտ կը սիրէ:
Արդ դու՝ ինչ գէն որ ընտրելու ըլլաս՝ ըստ իս, ընտիր է.
Սակայն առանց սողաւարտի, առանց զրահի և նետի
Ինձ հետ պիտի մենամարտիս: Վայր մը կայ, եզըր գետի,
Վայր անբընակ որ պատշաճ է, այսուհանդերձ ոչ հեռու.
Եկու, ցուցու որ սուտ քաջ չես. երթանք առանց յամբելու:
Մահուամբ միայն այն անխնայ մարտըն պիտի վախճանի
Եւ թող մեռնողն՝ որ և իցէ՝ չըթաղուի, ուխըն տանի.

Բէճիկա թալարած կ'իկնկայ. կոմիտներն կը վերցնեն դուրս
կը տանին: Օրպէր մօտեցող աղեղնաւորներն դարձեալ սրով կը
հեռացնէ:

- Օրպէր. — աստուակայ իշխաններուն խօսելով.
Աւագ իշխանք սահմանակալ, քաղաքակալ, լեռնակալ,
Որ ներկայ էք և կը լըտէք, կ'ուզէք ստուգել, իմանալ
Թէ ինչ մարդ է ձեր կոչնատէրն, ոտիւն որ բըռնաբար

Կին կը գրաւէ, տեսէ՞ք, ահա ես այս սրիկան չարաչար
կը նախատեմ եւ կ'ապտակեմ. կը սըխալիմ, քաջ մըն է.
Հաստատելու միշտ մը կայ, ձեռնոցը թող վերցընէ:

Օրպէրք, այս րսիկով, ձեռնոցն Որոնին երեսին կը նետէ: Մու-
րացկանն, որ նոյն ժամայն ներս մտաւ, տկամտակներուն տոյր-
սիկն մէջն է, կը դիտէ:

Որոն. — Համբերելով ներեցի որ խօսիս:
դասնալով՝ իշխաններուն խօսելով,
Փախուկ է, փախուկ.

Կը գառանցէ.

դասնալով՝ Օրպէրքին խօսելով,
Ամբարտաւան ոսոխ, յանդուգըն մանուկ,
Ինչ ես, չըսէս, արքայորդի՛, միահեծան նախարար,
Սահմանակալ իշխան եւ ինձ աստիճանով հաւասար.
Յօժար կամօք ես կը մըրցիմ նըմաններու հետ. արդ դու,
Ինչ մեծանուն, մեծ աստիճան ունիս, չըսէս. ինչ մարդու
Հանդիպակաց պիտի ըլլամ. բախտախնդիր զինաւոր
Որ կը կոչես զիս, լեռնակալ իշխան, ի մարտ մենաւոր,
Դու, խաբէբայ, դու, դերասան, դու սուտ անուն կը կրես.
Այր անանուն, ոչ իսկ ազնիւ, դու գաս հոս զիս զըրզըրոնս:
դասնալով՝ իշխաններուն խօսելով.
Այս ծաղրական ըմբիշն ազատ աղեղնաւոր է, կ'ըսէ.
Սուտ է, իրօք ով եւ ինչ է, ես քաջ գիտեմ.
դարձեալ Օրպէրքին խօսելով

Արդ լըսէ.

Անուամբ Եօրկի Սբատաշէլի, Գորսիգացւոյ մը գաւակ.
Դու եւ ոչ իսկ այր ազատ ես, դու՛ ի հօրէ աւագակ,
Եւ ի մօրէ, որ սըլաւ էր, շինական ես եւ գերի.

Անարգ գերի:

դարձեալ իշխաններուն խօսելով.

Ահա այս քաջ ըմբիշն ուսկից կը սերի:
Առջակայ իշխանք անշուշտ ինձ իրաւունք պիտի տան.
Սակայն թէ որ իշխան մը կայ որ կարծէ թէ այս սրիկան
Զըզըրպարտեց եւ պատուական մարդ է, անի բարձրաձայն
Թող զիս զըրզոէ, ի մարտ կոչէ. ես անոր հետ առժամայն
Եւ մահուապի կը մարտընիմ, այո, առանց պայմանի
կամ պայմանով. ահա ոսոխ պատուական, ինձ արժանի.
Անի թող զայ որ գաւառի կամ քաղաքի մեծ պետ է,
Որ նըմանս է:

Դարձեալ Օրպէրքին խօսելով եւ տեղի ձեռնոցն աքացի ետ
մղելով.

Դու, աւագակ, այն քու ձեռնոցըդ նետէ՛

Ես արացի գայն կը հերքեմ. այս է, լոկ այս արժանին

Օրպէրք. — կատողած,

Անարգ սրիկայ. ամբողջն մէջ ապահով է, վատաբար

կը նախատէ:

Մուրաց. — ամբոխին մէջն երկրով՝ յաւաշելով եւ Որոնին խօ-
սելով.

Աւագ իշխան եւ լեռնակալ նախարար,

Ոսոխ կ'ուգես. ես ինիստուն տարեկան եմ, բայց սակայն

Ես կը զըրզոն եւ կը կոչեմ զքեզ ի մարտ:

Որոն. — բարձրաձայն ծիծաղելով եւ ժաղրկելով.

Առժամայն:

Մի խեղկատակ պակաս էր հոս. ահաւասիկ. այս քաջին

Անուն ինչ է, նայինք. Ով ես:

Մուրաց. — Փրէտէրիկոս Առաջին,
Իբրեւալ իշխան Սուապիոյ, ընտրեալ՝ օծեալ թագաւոր:
Գերմանիոյ:

Գաւազանն ի շուք կը նետէ եւ սրսիկն գինազարդ պատեն իր.
կայն սուր մը կը հանէ՝ որով կը գինի:

Մագնու. — Պարպարոսա՞:

Բերսմուռը զարմանք. կոյնակներն ընդունին՝ իրյեւրէ տալէ՝ մուրացկանիկն քովին շրջանակի կը հետնանայ: Մուրացկանին իւր պատաստոտի յարկուն մէջէն իսպ մը կը հանէ, զոր պարանոցէն կտրած կը կրէր. և զայն տալին ամբաստարով՝ ամենուն կը ցուցնէ, և ծախովն հոկոյն սրին կը կրթնի, որոն ծայրն ի գետին մխած է: Աստուծոյ թաղութիւնն՝ աստուծոյ ձեռքած՝ իսպին կը նայի, պահ մը յտնային:

Մուրաց. —

Ահա նըշան փառաւոր.

Կարողոսի խաչն է և ցոյց՝ որու կըրնաք հաւատալ. Ուստի ես՝ կայսր արեւմտեց, Գերմանիոյ ինքնակալ, Իտալիոյ, Պորթուգալիոյ և այլ տեղեաց թագաւոր. Ես որ անյայտ եղած էի, միայնակեաց կամաւոր, Ես առանձնցըս թողուցի, աւանդ. որչափ ակամայ, Վերադարձայ՝ Դամբանատունն ուր Կարողոս կը քնանայ Յանդըգաբար պղծած էի. այն ոճիւր էր. յանցաւոր, Ես զըղջացի, ճշմարիտ է, բայց՝ քաւելու պարտաւոր, Անպատի մէջ քաշուեցայ, աշխարհատեաց խղճահար Ես անձամբ անձըս պատժեցի՝ թշնամոյ պէս՝ շարաշար. Գըսան տարի աչք մահացու չընայեցաւ երեսօխ. Խոտն իմ խոնարհ կերակուրս էր, անձրեւի ջուրն բմպելիս, Իմ խըշտիս հող և ճըգնարանս անձաւ վարի զագանի. Աշխարհս ողբաց և զիս, դեռ եւս ըսքանչելի ոք կենդանի, Մեռած կարծեց, ըսպատելով մահուս՝ որ չէ ինչ հետեւ. Անձաւիս մէջ թաղած էի, միտ չունէի յառնելու. Չար հանգամանք՝ անընդդիմանակ ըստիպելով՝ վերջապէս, Եւ յուսամ թէ ոչ տարածամ, թաղեալս ելայ դամբանէս. Գերմանիա, մայրն անպաշտան զոր կը ճըմէք աքացի, Գերմանիա բազկատարած զիս կը կոչէր, զըթացի, Ելայ, եկայ: Կարծեմ թէ ձեր կայսրըն ճանչցաք:

Մագնու. — Կայսեր մօտենալով,

Ծերունի,

Պարպարոսա մարմնոյ վըրայ տըլած յատակցոյց մ'ունի.

Շէկ երկաթով այն տըլեցաւ:

Մուրաց. — Իսկ երկնցնելով,

Ալիս վըրայ, իրաւ է.

Այն ձեր նըշանն ահա տեսէք, անշինչ է. այս կը բաւէ:

Մագնու մուրացկանին տէն ոչտարտաբան կը բնէ, Կայսր ծած գոռին ամբաստարով՝ աստուծոյ իշխաններուն կը դասուայ:

Մագնու. — Այո, այո ցոյցըս կը բաւէ, ասոր կըրնանք հաւատալ.

Այո, ահա, Փրէտէրիկոս, Գերմանիոյ ինքնակալ:

Շարայարեղի

ՀԱՆԳԱՏ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

(Շարքում. տես էջ 475)

Անցեալ օրերը ձեռքս Բուշիկներու հատորի մը գնաց: Սկսայ ցանցիւր թղթատել. էջ 151 կեցայ. տերեւ մը կար հոն վարդի, զոր տարիներ յառաջ դրած էի: Խեղճ տերեւ. ազագուն, դեղնաշորթ ցամաքու թիւն մը դարձեր էր. և սակայն խորա-

պէս յուզեց զիս. վերջապէս վարդի տերեւ մըն էր: Մէրիան ալ՝ տարիներու ծալքերուն մէջ թաղուած ու թօշնած, համակրելի էր դեռ քանի որ շարունակութիւնն էր երիտասարդ Մերիանին: Իր անցեալի գեղեցկութենէն անշէջ՝ միայն նայուածքները պահած էր, թուի ու թափանցիկ ինչպէս մայիսի գիշերները, խորունկ ու խոնաւ ինչպէս ծովը:

Այն շատախօսութեանց երկար միջնաբարին՝ զոր վիպասանները կ'անցնեն զիր-